

Studieclub-model haalt Oegandese bloementeelt uit diep dal

Zo'n vijf jaar geleden was het bijna gebeurd met de bloementeelt in Oeganda. Verkeerde (rozen)soorten gedijden onvoldoende of helemaal niet in de voortdurende 'huiskamertemperatuur' van een Oost-Afrikaans land dat naar voorbeeld van buurland Kenia een graantje wilde meepikken van de bloemenindustrie. Na die bijna funeste dip zit Oeganda echter duidelijk in de lift. Naar Nederlands model.

In Oeganda worden de laatste twee jaar geen rozencultivars meer aangeplant waarvan onvoldoende bekend is hoe ze zich onder de specifieke klimatologische omstandigheden houden. Een hoge luchtvochtigheid - er valt meer regen dan in Nederland - en een temperatuur van tussen de 17 en 30°C (gemiddeld 27 met een daglengte van 12 uur) sluiten nogal wat soorten uit die het onder bijvoorbeeld Keniaanse en Israëlische omstandigheden goed doen. Vooral het vochtige klimaat gecombineerd met de hoge nachttemperatuur zijn daarbij de scherprechters. Adviseurs verkeerden zich daar aanvankelijk - bewust of onbewust - op en telers kregen de rekening gepresenteerd.

Er moest dus iets gebeuren. De telers - het zijn er nu een kleine twintig op circa 120 ha - staken de koppen bij elkaar en organiseerden zich in de UFEA, de Oegandese organisatie voor bloemenexporteurs. UFEA wordt voor de helft gefinancierd door de telers zelf en voor de andere helft door sponsors. „We zijn net een soort tuinbouwstudieclub”, typeert John Rutten, directeur van Fiduga, een stekbedrijf van chrysantenverdelaar Fides, de club. Hij weet zich binnen de Oegandese vorm van de NTS vergezeld van meer Nederlanders, zoals Olav Boenders en Pim de Witte van Wagagai (rozen, planten- en chrysantenstek) en rozenteler Jan Krul van Magic Flowers (Mairy Estate).

UFEA, dat ondersteund door Nederlands-/Amerikaans ontwikkelingsgeld op zoek is naar een directeur, bouwde een show- en onderzoekkas, een uitbloeit- en een trainingsruimte. De kas die bedoeld was om cultivars zorgvuldig te selecteren, is inmiddels ontvuld. Die taak wordt nu door de individuele telers overgenomen, waarbij ze bij elkaar de vorderingen kunnen waarnemen; van geheimzinnigheid lijkt vooralsnog geen sprake. De uitbloeiruimte blijft, evenals de trainingsfaciliteiten. De UFEA-leden hechten veel waarde aan het opleiden en voorlichten van lokale managers en supervisors.

Inmiddels is wel duidelijk dat Oeganda het moet hebben van kleinbloemige rozen en middelgrootbloemigen met een hoge productie. Al die rozen komen voor 95% via Nederland op de Europese markt. Het vertrekstation is het internationale vliegveld van Entebbe in het zuiden van Oeganda, gelegen aan het Victoriameer. Zeven keer in de week is er een vrachtlucht naar Amsterdam. De verwerking op het vliegveld gebeurt door het bedrijf Fresh Handling, waarvan de telers mede-aandeelhouders zijn. ■

Oegandese rozenkwekers streven naar meer lengte en middelgrootbloemigen met een hoge productie.

Elbert van den Berg
evandenberghortipoint.nl

Pim de Witte: 'Op substraat naar 400 stelen'

Foto's: Elbert van den Berg

Pim De Witte in de kas met Poëmel op substraat: „Tot dusverre tevreden.”

Feiten en verwachtingen

De teelt in Oeganda vindt plaats op 120 ha, waarvan ruim 80% rozen. De rest is voornamelijk uitgangsmateriaal waarvan chrysantenstek het belangrijkste is. In totaal zijn er zo'n twintig bedrijven. De gemiddelde oppervlakte per bedrijf is kleiner dan in Kenia. De verwachting van telers en autoriteiten is dat de totale oppervlakte zich zal uitbreiden; mede doordat er belangstelling is van ondernemers uit Zimbabwe. Hoewel in het noorden van het land nog wordt gevochten en daar hongersnood heerst, wordt het politieke klimaat onder leiding van president Museveni als stabiel ervaren.

Westerse subsidies

De bloementeelt vindt plaats in het zuiden van Oeganda en een aantal activiteiten wordt gestimuleerd via ontwikkelingsgeld. Zo subsidieert de Nederlandse overheid bijvoorbeeld een project 'substraatteelt bij rozen' en 'een stekbedrijf voor pot- en perkplanten'. De Amerikaanse overheid steekt geld in de economische ontwikkeling van Oeganda; ook specifiek ten behoeve van de bloementeelt. Oeganda heeft 23 miljoen inwoners en beslaat een oppervlakte van 236.000 km. Het land neemt op de lijst van naar Nederland exporterende landen met 2,6 duizend ton de zevende plaats in. Die lijst wordt aangevoerd door Kenia met een uitvoer van 29,8 duizend ton. De aanvoer op de Nederlandse veilingen bedroeg van oktober 2001 tot en met september 2002 123 miljoen stelen (omzet € 11,8 miljoen), bijna een verdubbeling ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder.

We wilden doorgaan met kleinbloemige rozen, maar zagen daarvoor geen perspectief in Nederland". De verklaring van Pim de Witte is even kort als helder. Samen met zijn vader had hij een rozenbedrijf van ruim 2 ha in Rijssenhout. Het ouderlijk bedrijf, waarop vader De Witte nog enige jaren doorging, is inmiddels verkocht. Zoon Pim runt in Oeganda een ruim 9 ha omvattende rozenteeltbedrijf.

Pim de Witte is (samen met zijn vader) mede-aandeelhouder van het bedrijf Wagagai waar landgenoot Olav Boenders (ook samen met zijn vader aandeelhouder) directeur is. Wagagai omvat naast de rozenafdeling een chrysantenstekbedrijf (Deliflor) van 5 ha een stekbedrijf voor pot- en perkplanten (in samenwerking met Florema Young Plants) van 1,1 ha.

Ideaal klimaat

VBA-aanvoerder De Witte omschrijft het klimaat voor de teelt van kleinbloemige rozen als ideaal. Althans, voor die soorten die het onder de Oegandese omstandigheden goed doen. Om daar nog meer kennis van te krijgen, tuint hij regelmatig bij collegatelers in Oeganda. Ook fungeert hij sinds kort als agent voor veredelingsbedrijf Schreurs. „Het is toch een kwestie van uitproberen”, onderstreept De Witte het pioniersgedrag dat veel ondernemers in landen als Oeganda zo kenmerkt.

Kwart meer productie

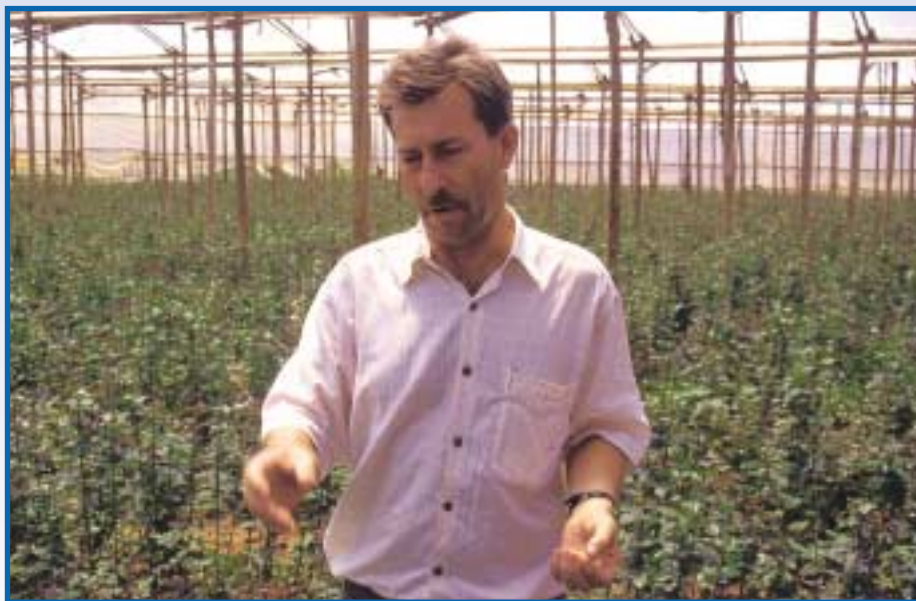
Ook De Witte ontvangt collegakwekers die hun kennis willen bijspijkeren. Een rit naar Wagagai is voor hen zeker interessant geworden nu De Witte sinds kort de middelgrootbloemige cultivar Poëmel in substraat (kokospeet) heeft staan. Het is een voorbeeldproject dat mede wordt gefinancierd door de Nederlandse overheid. De rozen staan in goten, dus van de grond. Dat moet de teeltproducties zeker ten goede komen, zo is de verwachting van De Witte. Een jaar ervaring heeft hem geleerd dat de productie op 400 stelen m² moet kunnen uitkomen, zo'n 20 tot 25% meer dan bij de teelt in de

Poëmel in kokospeet op goten.

grond. Ook de kwaliteit is aanzienlijk beter. Van de productie bestaat 65% uit de lengte 60 cm, 30% uit 50 cm en de rest uit 40 cm. De vergelijkbare cijfers bij Poëmel uit de grond: 10% is 60 cm, 60% is 50 cm en 30% is 40 cm. Die betere en hogere productie stemt De Witte tevreden, ook al omdat hij via de substraatteelt veel nauwkeuriger (en dus goedkoper) kan doseren. Op termijn wil Wagagai over naar alleen middelgrootbloemige rozen met een productie van minimaal 300 stuks per m². Zo wordt er nu 1 ha Viva! aangeplant. De andere (kleinbloemige) cultivars die er nu (nog) staan zijn Frisco (1 ha), Escimo (1 ha), Red Calypso (1,8 ha) en Maxime (1,5 ha).

Jan Krul: 'In de grond nog lang niet uitgedokterd'

Jan Krul: „Ik mik op middelgrootbloemigen met een productie tussen de 300 en 350 stelen.“

Arbeid en sociale omstandigheden

Goedkope arbeid is een van de succesfactoren van de bloemeteelt in Afrika, ook in Oeganda. In een land met een officieel werkloosheidspercentage van meer dan 50% is het de autoriteiten er veel aan gelegen om de komst van arbeidsintensieve bedrijven te ondersteunen.

Het minimumloon van werknemers op bloemenbedrijven schommelt rond de € 2 per dag. Daarnaast zorgen veel bedrijven voor sociale voorzieningen: medische zorg, baby-opvang, ondersteuning van plaatselijke scholen, training van medewerkers. Daar hoeven de medewerkers niet extra voor te betalen. Die voorzieningen en de lonen variëren overigens per bedrijf.

Jan Krul is nog lang niet achter alle mogelijkheden van de rozenteelt in Oeganda. Hij loopt er al jaren rond, maar legt zich niet neer bij de opvatting dat het land het uitsluitend moet hebben van kleinbloemige rozen. Overschakeling naar middelgrootbloemigen vindt voortdurend plaats. Substraatteelt is daarbij voor hem geen voorwaarde. „En in de grond ben ik hier nog lang niet uitgedokterd.“

Krul is directeur van Magic Flowers, onderdeel van het bedrijf Mairye Estates, dat naast bloemen ook groenten en kruiden voor de Europese markt produceert. Kleinbloemige rozen (binnenkort 14 ha, onder andere Frisco en Escimo) worden geteeld onder de vlag van Mairye en de middelgrootbloemigen (8 ha) onder het label van Magic Flowers. De komende drie maanden moet de totale rozenproductie uitkomen op 1,2 miljoen stelen per maand. Alle bloemen gaan naar Nederland: de ene helft naar de veiling (VBA) en de andere helft naar importeurs.

Grote stappen voorwaarts

De uit Pijnacker afkomstige Krul heeft de ontwikkeling van de bloemeteelt als adviseur van zeer nabij meegemaakt. Na de dip zo'n vijf jaar geleden heeft Oeganda grote stappen voorwaarts gemaakt, vindt Krul. Dat geldt zeker voor de teeltprestaties.

„Aanvankelijk werden hier cultivars geplant die het in Kenia goed deden (onder andere First Red, Prophya), maar die kregen of geen lengte of de productie viel tegen.“ Onder de vlag van de 'studieclub' UFEA werden, begeleid door Krul, 40 cultivars op verschillende onderstammen uitgeprobeerd. Daar kwamen diverse perspectiefrijke cultivars uit voort, zoals Sunbeam, Poème!, Chelsea en Akito. Zelf teelt Krul Sunbeam (1,8 ha), Sacha (1,8 ha) en Poème! (1 ha). Het ko-

mende jaar komt er nog 1 ha Poème! bij en 1 ha waarvoor hij nog geen cultivarkeuze heeft gemaakt. „Ik mik op middelgrootbloemigen met de productie van 'lage' kleinbloemigen. Zeg maar tussen de 300 en 350 en een lengte 55 cm. De kleinbloemigen die we hier ook blijven telen, moeten uitkomen op een productie van 350 tot 400.“

Ook de toeleverende industrie is in Oeganda gegroeid. „Zo zijn er nu kleine Maasmondjes“, lacht Krul. Dat betekent dat niet alles via Kenia uit Nederland of Israël hoeft te komen. En die toegenomen concurrentie werkt kostenverlagend voor de telers. Pal naast de productielokatie van Magic Flowers wordt momenteel de grond geëgaliseerd voor de bouw van een kas waar rozenveredelaar Stokman nieuwe soorten voor de Oegandese omstandigheden kan gaan testen.

Rauw geen probleem

Naast de grotere productie ziet Krul nog meer voordelen van het warmere (nacht)klimaat in Oeganda. Met name in vergelijking met Kenia. „Doordat er zo veel energie in de roos zit, komen de knoppen eerder en verder open. Maar ze staan op de vaas wel net zo lang. We knippen de rozen hier tamelijk rauw, maar de ervaring heeft geleerd dat dat geen probleem is.“

Zo veel ambities, Nederlandse rozencollega's zouden het er benauwd van kunnen krijgen. Jan Krul maakt een wegwerpgebaar. Hij vindt dat ze zich niet bedreigd hoeven te voelen. „Exclusieve, grootbloemige soorten, dat moet de kracht van de Nederlandse telers zijn. Vaak wordt gewezen op de textielindustrie of de leerlooierij, die uit Nederland zijn verdwenen. Maar die vlieger gaat niet op. Die sectoren hadden geen alternatief. De bloemensector wel.“

Samenvatting

Het aandeel van Oeganda in de Afrikaanse bloemeteelt is weliswaar nog beperkt, maar neemt wel snel toe. Opvallend in het Oost-Afrikaanse land is de samenwerking tussen telers. De onderlinge kennisuitwisseling moet onder meer het risico van verkeerde soortkeuzes beperken. Door financiële ondersteuning van westerse landen (VS, Nederland) krijgt de bloemeteelt (alsmede de Oegandese economie) nieuwe impulsen. De nadruk ligt op de teelt van kleinbloemige rozen met een 'uitgroei' naar middelgrootbloemigen met een hoge productie.